

En tjänsteman gick en utbildning i familjeterapi och skulle inom ramen för utbildningen ha ett s.k. klientsamtal vid vilket bl.a. hennes lärare skulle vara närvarande. Fråga om tjänstemannen själv borde ha valt ut och kontaktat en klient för att fråga om denne ville medverka i ett sådant samtal

---

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som inkom till JO den 14 februari 2006, klagomål i olika hänseenden mot socialförvaltningen i Österåkers kommun. Klagomålen avsåg handläggningen av två s.k. barnavårdsutredningar enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, rörande hennes barnbarn BB. AA gjorde gällande bl.a. att utredningarna var bristfälliga och att de tjänstemän som ansvarade för utredningarnas genomförande inte hade förhållit sig neutrala. AA anförde vidare bl.a. att en tjänsteman vid förvaltningen, samordnaren CC, hade talat med BB:s far, DD, inom ramen för en utbildning som hon genomgick och att vad som hade kommit fram vid det samtalet hade använts i arbetet med barnavårdsutredningarna.

Till anmälan fogade AA kopior av bl.a. de ifrågavarande utredningarna gällande BB och en skrivelse, daterad den 6 september 2004, från CC till DD. I skrivelsen anförde CC följande.

Hoppas du har det någorlunda okey?! Du är välkommen hit på ytterligare samtal **tisdagen den 14 september kl. 13.30** så får jag höra hur det har gått med allt och hur det fungerar för dig och BB just nu.

Jag går f.n. en utbildning i familjeterapi (3:e året). I denna utbildning ska vi ha samtal med personer, eller familjer, i vårt arbete. Då är min handledare/lärare samt 5-6 stycken andra som går utbildningen närvarande och sitter och lyssnar. Alla arbetar med människor på detta sätt och alla har tystnadsplikt. Jag undrar om du kan tänka dig att ställa upp, ”för mig”, i ett sådant samtal. Du behöver inte göra något annat än att ”vara dig själv”. Det positiva är att jag får ytterligare hjälp hur jag kan hjälpa dig. Våra lärare (2 män)/handledare är oerhört kunniga och erfarna. Ingen kommer att fråga ut dig på något sätt. För de familjer/personer som fått möjlighet att vara med om detta, har det blivit ”ett lyft”. Det är dock bara jag som är din ”terapeut” i sammanhanget. Ställs det frågor, så ställs de till mig.

AA kompletterade sin anmälan med en skrivelse, som inkom till JO den 21 mars 2006.

Utredning

Inledningsvis inhämtades vissa upplysningar per telefon från enhetschefen EE, barn- och familjeenheten vid socialkontoret i Österåkers kommun.

Socialnämnden i Österåkers kommun anmodades därefter att göra en utredning och yttra sig över vad AA i anmälan hade anfört om CC:s förfrågan till DD om dennes medverkan vid samtalet inom ramen för hennes utbildning.

Socialnämnden överlämnade som sitt remissvar ett av EE upprättat tjänsteutlåtande. I utlåtandet anfördes följande.

Aktuell situation

CC träffade DD under flera samtal under gällande period. I samtalen var det svårt att få DD att prata om någonting annat än om sin ilska gentemot BB, och hennes familj. Målet var att få DD att mer fokusera på dottern BB:s väl och ve och vad som var bäst för henne.

CC inbjöd därför DD att delta i en handledning/utbildningssammankomst i syfte att CC skulle få hjälp med att på bästa sätt hjälpa DD att se sin dotter/fokusera på sin dotter. DD upplystes att det var en utbildningsgrupp bestående av två familjeterapeuter/lärare, varav en var enhetens handledare, samt 5–6 socionomer.

DD tackade ja till inbjudan.

Bedömning

Socialtjänsten träffar i sin yrkesutövning människor i utsatta lägen med olika svårigheter i livet. Det är inte alltid lätt att hitta rätt väg att "nå fram" till en konstruktiv dialog. Därför har socialtjänstemän handledning av utifrån kommande handledare. Ibland inbjuds berörda parter att närvara under en sådan handledning. I detta fall rörde det sig om ett utbildningstillfälle i den utbildning som CC deltog i för att bli familjebehandlare. CC arbetar idag som familjebehandlare inom socialförvaltningen.

Att inbjuda klienter till att delta i den här typen av utbildning är lika naturligt som att t.ex. läkare träffar patienter under sin utbildning. Jag kan inte se hur detta skulle ha påverkat CC:s arbete negativt i den utredning som pågick.

AA yttrade sig över remissvaret.

I ett beslut den 20 februari 2007 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Jag har tagit del av de ifrågavarande barnavårdsutredningarna som AA har bifogat anmälan. Vad som har kommit fram angående handläggningen av utredningarna föranleder inte något uttalande från min sida.

När det gäller förfrågan till DD om medverkan vid ett samtal som ett led i CC:s vidareutbildning vill jag anföra följande.

Den 6 september 2004 skickade CC en skrivelse till DD med förfrågan om han kunde tänka sig att delta vid ett samtal inom ramen för hennes utbildning i familjeterapi. Den utredning enligt 11 kap. 1 § SoL, gällande DD:s dotter BB, som hade inletts den 29 juli 2004 pågick alltså vid denna tidpunkt. Ansvarig handläggare för utredningen var socialsekreteraren FF. Det har inte framgått i vad mån CC tog aktiv del i själva utredningsarbetet. Enligt remissvaret förekom dock flera samtal mellan henne och DD under aktuell period och det var hon som den 27 november 2004, i egenskap av 1:e socialsekreterare, fattade beslut om att utredningen skulle avslutas. Det får således förutsättas att hon har varit involverad i ärendet. Det är mot denna bakgrund som man skall bedöma lämpligheten av hennes förfrågan till DD om medverkan vid det samtal som hon önskade ha med honom inom ramen för sin vidareutbildning.

Nämnden har i remissvaret framfört att en inbjudan om att låta en enskild delta i en sådan utbildning av förvaltningens tjänstemän som här är aktuell är fullt naturlig och att detta inte skulle ha påverkat CC:s arbete i den pågående utredningen negativt.

I 3 kap. 3 § SoL stadgas att insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet och att det för utförandet av socialnämndens uppgifter skall finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Vidare skall kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Personalens kompetens- och kunskapsutveckling är av central betydelse för socialtjänstens möjligheter att erbjuda insatser av god kvalitet. Ansvar för detta vilar till stor del på den som är ansvarig för verksamheten, dvs. arbetsgivaren. Det får antas att en socialnämnd ser till att nyanställd personal får erforderlig introduktion och handledning. Senare under anställningen kan det bli fråga om att erbjuda den anställde vidareutbildning för att han eller hon skall kunna utföra uppgifter som kräver expertkunskaper. Sådan fortbildning kan utgöras av t.ex. interna kurser, handledning av externa konsulter eller utbildningar som anordnas inom ramen för högskolornas verksamhet.

Jag kan förstå att det vid vidareutbildning av tjänstemän kan vara en fördel om de samtal som äger rum inom ramen för utbildningen är så verklighetsnära som möjligt och kan hållas med personer som är aktuella vid förvaltningen i t.ex. utredningar av olika slag. Jag ifrågasätter inte att enskilda kan tillfrågas om eventuell medverkan. Det är emellertid av mycket stor vikt att en sådan förfrågan framställs till "rätt" person och på det sättet att det är helt klart för den enskilde att ett deltagande är frivilligt och att han eller hon kan tacka nej utan att det får några negativa konsekvenser för honom eller henne i ett pågående ärende. Det kan t.ex. diskuteras om det är lämpligt att en tjänsteman, som är eller kan bli involverad i ett pågående ärende, på eget initiativ till en enskild skickar ut en förfrågan av det slag som är aktuell i förevarande fall. Skälet för detta är bl.a. att en sådan förfrågan, om den från den enskildes synpunkt framställs på ett felaktigt sätt eller vid fel tidpunkt, skulle kunna skada ett förtroende som har byggts upp mellan honom eller henne och socialtjänsten i det pågående ärendet, vilket självfallet vore djupt olyckligt. Det

kan också vara en grannlaga uppgift att bedöma i vad mån det är lämpligt att en tjänsteman som är inblandad i handläggningen av den enskildes pågående ärende också håller samtal med denne som ett led i sin egen utbildning, och frågan är vem som ytterst skall göra den bedömningen.

Det är svårt att ge generella riktlinjer för hur kontakter bör tas med enskilda personer i en sådan situation som det här handlar om. Mot den bakgrunden vill jag inte rikta någon kritik mot CC för hennes agerande i detta fall utan nöjer mig med att rent allmänt framhålla att försiktighet är påkallad när befattningshavare vid en myndighet vänder sig till en part i ett pågående ärende med förfrågan om denne kan tänka sig att medverka inom ramen för en utbildningsåtgärd.

Socialstyrelsen arbetar i olika sammanhang med frågor som rör vidareutbildning och kompetensutveckling av personal inom socialtjänsten. Mot den bakgrunden finner jag skäl att sända en kopia av detta beslut till Socialstyrelsen för kännedom.

Vad som i övrigt har förekommit i ärendet föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.